

Evje og Hornnes kommune ved Ordføreren

Kopi:

Audnedal, Bygland, Hægebostad, Kvinesdal, Sirdal og Åseral kommuner
(Brev I til V gjengitt i kommentar-avisa.no)

"As we were learning of these impacts, it gradually dawned on me that there was no amount of technological innovation that could solve the fundamental problem with renewables." "... the trouble with renewables isn't fundamentally technical - it's natural."
(Michael Shellenberger)

VEDRØRENDE VINDGENERATORPARK; HORNNES; VI

Om virkelighetsetablering.

Å bla gjennom Fred. Olsen Renewables presentasjon for Evje og Hornnes kommunestyre av to vindkraftprosjekter, gir omtrent samme opplevelse som for en tid tilbake å høre en 'ulveekspert'. Min eneste rimelige konklusjon var at ulven egentlig er vegetarianer og at 1800-talls Vetrihus-folk (der noen nå vil skru opp propellstativer) led av grunnløs angst der de fulgte barna til omgangsskolen en tid skrubben før med både sau og saubikkje.

Ulv eller motorisert utmark; "besynderlig hvad dennem er imod", konstaterte Axel Gyldenstjerne; "De danske adelsmænd, der flyttede ind i landet i reformationstiden, har vistnok gjennemsnitlig været mere om sig efter jordegods end deres norske standsfæller og forstået sig bedre på de "allehånde optænkte påfund", hvorved bonden kunde tvinges til at opgive sin selveiendom. Men det var dog utænkeligt, at det skulde kunne lykkes dem at komme langt med sine kneb og kunster hertilands. Den norske bondes selveiendom var altfor godt beskyttet til det både ved loven og ved folkets karakter." (Johan Ernst Sars)

Knepenes tid er ikke forbi. Et innledende knep kan jo være etter lang tids planlegging for andres eiendom, å presentere seg på stedet og kringkaste at man er kommet til et sted hvor konflikt ikke forventes.

Fred. Olsen-selskapets presentasjon for kommunestyret 28. februar (hvor forøvrig deltok Norsk Vind Energi AS, Naturvernforbundet samt La Naturen Leve) åpner med et noe dunkelt bilde tatt på tvers av dalfører og dertil med tåke, et bilde som tåkelegger realiteten på bakken under og mellom viste turbintårn. (Bildet er forøvrig gjentagent nyttet i Setesdølen.) Presentasjonen avsluttes tilsvarende. Andre tilstedeværende har fremlagt mer representative bilder, men for anledningen konsentreres på Fred. Olsen Renewables.

Birgitte Sauge (seniorkurator, Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design) og Palmyre Pierroux (prof., Institutt for Pedagogikk, UiO) skriver i Aftenposten 15. mars om 'Lambda'-fasaden, det nye Munch-museet: "Med litt godvilje kan man si at publikums "sjokk" peker på manglende kommunikasjon fra pressen, arkitektene og byggherren - oppdaterte tegninger var jo utarbeidet.

Det illustrerer også de ulike typene digital kompetanse og kunnskap som kreves for å unngå misoppfatninger og manipulasjon, og for å sikre befolkningens medvirkning i vår digitale tid.

Pressens bruk av digitale medier innen arkitekturfeltet kan ha stor betydning for opinionen og befolkningens deltagelse i beslutninger om hvordan byrommet

og det kulturelle landskapet utformes. Pressen bør føle et ansvar for å etter-
spørre informasjon." Erfaring fra kaikanten østpå kan synes ha overføringsver-
di.

2

Selskapets kart med påtegnet ønskede lokasjoner, er kun markert med navn og en
ring; ikke utstrekning, heller ikke i tall.

Jeg registrerer at turistnæringen ikke er blant selskapets underpunkter for
"Næringsutvikling" under "Hvorfor vindkraft i Norge?", men vi kan jo nevne det
i forbifarten: "Revsnes hotell ... Beste form for hjelp har hotellet i det fine
utsynet over fjorden, med små grender og ei himmelsyn av fjelltoppar."
"Største gruppa av turistar i dag... slår seg gjerne ned for natta på ein cam-
pingplass. Ikkje langt ovanfor Byglandsfjord finn vi første stjerneplassen, på
garden Neset." "Ein fisketur på fjorden i solgangsvind er av det ein ikkje gl-
øymer." (Olav Bø; Setesdal - frå utkantbygder til kraftsentrum) (Jeg har ikke
siktlinjene, hverken fra bebyggelsen på Evje eller fra Neset, men utfra flate
kartet synes kunne påregnes endringer blant "ei himmelsyn av fjelltoppar."
Om folk med ulyst drar på hytta i Bjørndalen eller til Fjellestad, eller med
ulyst bosetter seg på ...; trivsel kan i noen grad også omregnes i penger.)
Bø skrev forresten også noe om at "1890-åra var tida for dei mange fossekjøp,
oftast med tanke på spekulasjon. Kjøparane ville sitje med fossane ei tid og
så selje dei att med storfortenest. Folk flest hadde ikkje kunnskapar nok til
å vite kva fossane kunne bli verde, og bønder og andre eigarar visste det slett
ikkje. Oppkjøparane gjekk stille fram, før frå den eine garden til den andre og
tuska til seg partar av fossar og grunnrettar. Ingen visste eigentleg kva som
gjekk for seg."

Tilbake til "Hvorfor vindkraft i Norge?" Her nevnes bl.a. "tilgjengelig areal",
"Vannkraft som balansekraft", "økt konkurranse og lavere energipriser."
Det lekkes fra nettselskapene at norske husstander ved business as usual kan
vente at regningen øker med 20-30000 kr pr anno.
Hva angår "balansekraft", "... vannkraften er gull verdt: den er billig å pro-
dusere, den er stabil og regulierbar. Vindkraft er ingen av delene, og selv om
vi altså ikke trenger den, planlegges en produksjon på 40-50 TWh med vindkraft
her i landet - omtrent samme mengde som det som brukes i norske husholdninger.
Det er ikke denne kraften EU vil ha - de har nok ustabil vindkraft som det er.
Kraft som plutselig kan svikte etter hvordan vinden blåser, er ubrukelig også
for norsk industri. Dermed blir det norske husstander som må ta til takke med
en ustabil strømforsyning." (Ragna Heffermehl, Naturvernforbundet; 24. februar)
Vi var vant med stabil vannkraft til trad. norsk pris. Nå er sikringskapet og
forskriften forberedt for noen annet; inkludert "sonevis roterende utkoblinger".

Norge har "tilgjengelig areal", skriver Fred. Olsen Renewables. Well, det er
muligens mer "tilgjengelig areal" i America, men "allerede fra dag én ble det
problemer, skriver Shellenberger i artikkelen "Why Renewables Can't Save the
Planet") på nettstedet Quillette (27. februar). Ett av disse problemene var at
den "grønne" energien trengte så mye land... Og dette gikk ofte på bekostning
av naturområder, og med det også dyre- og fuglelivet. (Jo da, katter tar flere
fugler enn vindturbiner gjør, men turbinene tar til gjengjeld de større og mer
utsatte fugleartene).

Et annet problem var at disse energikildene var så uforutsigelige." Skriver
vitenskapsjournalist Bjørn Vassnes, Klassekampen 14. mars. Vassnes skriver:
"Du har sikkert hørt snakk om det - det "grønne skiftet". Alle partier snakker
om det, og til og med oljeindustrien vil være med. Og det produseres elbiler
og bygges vindmøller i stor stil, fordi det "grønne skiftet" er noe man kan
tjene penger på. Miljøvernere og kapitalister samles i skjønn forening. I det
siste er det imidlertid kommet skyer inn over vindmølleparkene."

"I California feide det "grønne skiftet" inn like etter årtusensskiftet. En av
dem som fikk satt det i gang, og fikk fagforeninger og miljøvernere til å gå
sammen i en "grønn revolusjon", var Michael Shellenberger. Grønn teknologi

skulle redde verden - og samtidig skape arbeidsplasser. De fikk president Obama med, og i årene 2009 til 2015 investerte USA 1000 milliarder kroner i fornybar energi og annen "ren" teknologi. Og California ble et forbilde for verden, mens Shellenberger ble kåret til "Hero of the Environment" av Time."

"Selv om prisen på selve solpanelene gikk ned, gikk de totale utgiftene, og dermed strømprisene, opp (fem ganger mer i California enn i resten av USA). Noe som også skjedde i Tyskland, som har vært en verdensleder i fornybar energi. Og heller ikke der gikk karbonutslippene ned, blant annet fordi man har måttet ty til kullkraft igjen."

"Grønn" energi skaper også langt større avfallsproblemer: Solpaneler krever 17 ganger mer materialer, og skaper over 200 ganger mer avfall. Og ennå har ingen funnet en god løsning på hva man skal gjøre med solpanelene når de er utslitt, etter 20 til 25 års drift." 25 år er forøvrig forventet teknisk levetid for Olsens turbiner.

"Så kan man spørre om vi skal fortsette å ødelegge naturen med "grønn" teknologi, som vi nå ser i mange vindkraftanlegg rundt om i Norge. Kunne vi kanskje begrense dette til steder der det gjør mindre skade - som ute i havet?" "Eller skal vi prøve å begrense roten til problemene: det stadig økende energiforbruket? Som ikke bare handler om biltrafikk (også elbiler bruker energi), men også den stadig mer energislukende dataindustrien, som også Norge prøver å lokke til seg med lovnader om billig elektrisitet?" "Det som i hvert fall er sikkert, er at det ikke er grønt, alt som glimrer."

Vi blar forbi selskapets presentasjon av "Lista Modellen", og noterer fra fvn. no at "På Lista har folk måttet flytte på grunn av støyen fra vindmøllene"; noterer fra Sveinulf Vågene/La Naturen Leves presentasjon for kommunestyret at "Lista har opplevd en kraftig negativ holdningsendring mot vindkraftverket etter oppstart "Hadde vi visst dette hadde vi ikke godkjent vindkraftverket" - Arnt Abrahamsen, Ordfører i Farsund Kommune".

"Lokale forhold - Jakt og dyreliv": "Dyreliv påvirkes lite", "Dyr har vist seg og venne seg til stasjonære forstyrrelser (støy, skyggekast)". Etter mitt skjønn må gjenstå å bevise, ved cortisolmålinger og/eller annet, at dyr er tilnærmet upåvirket av selskapets infrastrukturtilbud med maskin- og turbulensstøy dag og natt.

"Jakt påvirkes lite av en vindfarm". I følge ordboken nyttes "farm" i norsk i sammenstillinger som mink-, reve-; men nå også maskinfarm. (Importord: wind farm.)

"Jakt påvirkes lite ..."; Stirr ned i bålet; med hørseilvern eller fuglesang på headsettet. Hell ut kaffegruten og gjør klar for en ny økt med å hente elger i industriparken.

"Det jaktes like mye på Lista som før". Javel. Folk jakter gjerne der de har jaktrett. Men hvordan er leieprisen i et industrifelt?

Selskapet refererer punktvis momenter fra en 2016-Norconsult-rapport; f.eks.: "Stort potensial for ytterligere synergi mellom folkehelsefremmende tiltak og infrastrukturen i vindkraftverkene". Tja; i vindstille kanskje, men hvorfor akkurat dér? Kanskje fordi vindkraftverket, som på Lista, er ditt nærområde.

"Friluftaktiviteten ... har økt". Nei, den har ikke. Det er pr definisjon ikke mulig hvis "friluft" betyr noe mer enn fravær av tak og vegger. "Friluftsloven", skriver Norsk Fjelleksikon, "har som formål å verne friluftslivets naturgrunnlag og sikre allmennhetens rett til ferdsel, opphold m.v. i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv som en helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet bevares og fremmes." Om industriområder på noen måte inngår i sammenhengen, må det være som noe å unngå.

Mulig selskapet bevisst skygger unna begrepet "friluftsliv", men konstruksjonen "friluftaktivitet" er ikke grunnleggende noe annet. Det essensielle er "friluftsliv". Vindkraftverk og dets infrastruktur er effektivt hinder for fri-

Ottar Brox (Vår felles eiendom - Tar vi vare på allemannsretten?) gjengir Peter Wessel Zapffe (fra Barske glæder): ""Den Gaustatind som nu skål gjøres tilgjængelig, er en anden end den som blir tilgjængelig. De fleste steder har sin foregangsmand. Han i Tromsø skrev: "Alt for få nyder den betagende ensomhed i Ørnedalen. Når Ringveien kommer, vil dette bli annerledes." Han fikk rett. Nu kan "alle" busse til Ørnedalen. Men hva skal de dér?"

Zapffes motvilje mot å åpne fjellheimen for flere rettet seg særlig mot veier og annen moderne teknikk, men var ellers et utslag av hans grunnleggende pessimistiske filosofi: I motsetning til alle andre skapninger er mennesket i stand til å ødelegge alt omkring seg. Derfor ville det være en fordel om ikke bare flest mulig unngikk å tråkke ned villmarka, men at Homo sapiens døde ut, som Tyrannosaurus rex gjorde det.

Estetisk er Zapffes radikale pessimisme attraktiv, i sin ubønhørlige konsekvens. Vi som ikke kan følge ham ut i hans storslåtte filosofiske landskap, må sette vår lit til at Homo sapiens, i motsetning til dinosaurene, er sosiale dyr: Vi har en - kanskje for lite brukt - evne til å se hvor det bærer hen, og vi burde kunne reorganisere oss slik at de verste konsekvensene av vår individuelle grådighet eller tankeløshet kunne unngås."

Hertil skal føyes at begynnelsen av Guds bok (1.Mos.1,28) angående jorden byder menneskene "legg den under eder, og råd over ... og over hvert dyr". I slutten av Guds bok (Åp.11,18) forkynnes at Gud "skal ødelegge dem som ødelegger jorden."

Under "Mulige nøkkeltall for Tveiteheia, Stemheia og Lauvdalsheiene" finnes punktet "CO2 reduksjon gjennom fortrenging av kullkraft", sogar med et underpunkt som angir konkret tall og "% av Norges utslipp".

Som Hogne Hongset skriver i Aftenposten 13. mars, "... at eksport av strøm fra Norge, som driver prisen dramatisk opp her i landet, slår ut like mye kullkraft i utlandet. Dette er en påstand som ikke er dokumentert, og er en myte skapt av kraftselskapene."

"Norge deltar i EUs klimakvotehandling, og økt eksport fra oss fører i EU primært bare til at strømprisen der går marginalt ned. CO2-utslippene påvirkes ikke direkte... Utslippene styres av antall utslippskvoter, og kvotetalet styres politisk av EU. Ellen Hambro er direktør i Miljødirektoratet og ansvarlig for å administrere Norges tilknytning til EUs klimakvotestystem. Hun er spurt om effekten av økt norsk eksport på CO2-utslippene. Svaret var slik: "Spørsmålet ditt kan ikke besvares enkelt, og meg bekjent har ingen i eller utenfor Norge gjort grundige vurderinger av problemstillingene du reiser." Ifølge Miljødirektoratet vet altså ingen om økt krafteksport vil bidra til reduserte CO2-utslipp."

Og om man nå velger tro på karbonspøkelset (det bør i så fall være et forsøksvis informert valg) eller ikke; Om det eksporteres f.eks. 20 TWh er dette 0,1% av EUs energibehov og utgjør intet man frimodig bør omregne i "fortrenging av kullkraft". (Man bør snarere regne på el-utslipp samt effekttapet på veien.) Og skal Norge bidra med 'balansekraft' til et Tyskland med ustabil vindkraft, er det kun gass som monner.

"Det er gitt inntrykk av at f.eks. elbiler vil ta en god del av kraftoverskuddet. Så er ikke tilfelle. Regner vi for Norges del et antall elbiler på 500.000 i overskuelig framtid (opp fra 200.000 i dag) gir dette et samlet kraftforbruk på 1,9 TWh, altså relativt ubetydelig.

Siden det er tvilsomt av vindkraft vil erstatte større mengder fossil energi på kort (og også mellomlang) sikt, gjenstår eksport for å bli kvitt overskuddskraft. Dette er den viktigste grunnen til presset for å bygge flere utenlands kabler."(Prof.em.NMBU, Olav Hjeljord i Nationen 14. mars)

(Et av mange bidrag til å forstå 'klima'-politikken; Eva Nordlund, Nationen 16. mars: "Vi ser at Norske Skog oppnår resultater av lang tids

utviklingsarbeid med bruk av trefiber i stadig nye produkter. På Saugbrugs brukes bioavfallet til å produsere fornybar energi, til busser og lastebiler på norske veier, for eksempel." "Saugbrugs har 450 arbeidsplasser og 50 lærlingplasser i grønn industri, i nettopp den trenæringa som Bollestad sier hun vil satse på. Nedleggelse av Saugbrugs gir problemer for hele skognæringa, advarer Skogeierforbundet." "Norske Skog Saugbrugs i Halden varsler at de kan bli nødt til å legge ned virksomheten. Det eneste Saugbrugs ber regjeringa om, er å få den CO2-kompensasjonen som virksomheten er kvalifisert til å få, og som konkurrentene får. Miljøverndirektoratet har underlig nok nektet kompensasjonen. "Dette betyr at vi må være 60-80 millioner kroner mer effektive enn våre konkurrenter før vi går likt ut av startblokken", skrev Paul Kristiansen og Svein Erik Veie, hovedtillitsvalgte ved henholdsvis Norske Skog Saugbrugs og Norske Skog Skogn, i en kronikk i Nationen nylig."

"Jeg vil ta med meg situasjonen til Saugbrugs inn i vurderingen av den norske CO2-kompensasjonsordningen for perioden etter 2020", svarte Elvestuen på et spørsmål fra klimapolitisk talsmann i Sp, Ole André Myhrvold, forrige uke." Ellers "er statsråden opptatt av å verne 10 prosent av all skog. Trær som ikke hogges, råtner og slipper fra seg CO2."

Apropos skog: Klimaet tillot engang furuskog opp til 12-1300 meters høyde på Hardangervidda og i Jotunheimen; med bjørkesog derover.)

Mot slutten av selskapets presentasjon for kommunestyret opptreer noen frittstående passuser; "Reversibelt", "Uten subsidier", "Bærekraftig verdiskaping"; den siste forbigår vi i stillhet.

"Reversibelt"? Skru ned mastene hvis der er penger og vilje; men rekonstruer norske fjell etter at boregeit, dosere og gravemaskiner er reist? Bedre ikke å forsøke eksperimentet.

Abcnyheter.no skriver 11. desember at "Polen vil fjerne landbasert vindkraft".

"Alle dagens vindturbiner på land skal fjernes, mens nye skal bygges til havs."

"Landets regjering vil at i løpet av de neste 17 årene skal dagens vindturbiner på land fases ut. De skal ikke erstattes av nye. De eksisterende landarealene skal tilbakeføres slik de var."

"Uten subsidier"? Jasså.

Under "Hvorfor vindkraft i Norge?" argumenteres overfor det hjemlige kommunestyre med "stør innlandskapasitet i distribusjonsnett for kraft", med at "Oversjøiske kabelutbygginger gir tilgang til et større kraftmarked og eksportinntekter".

Man får huske at utvikling av "innlandskapasitet" og "Oversjøiske kabelutbygginger" henger sammen og har gjort i 20-30 år, en utvikling nettopp for å drive opp energipris og gjøre "grønn" energi "lønnsom"; for å gi markedstilgang "og eksportinntekter". Noen får regningen.

"De neste 10 årene planlegger nettselskapene å bruke 135 milliarder kroner i nettinvesteringer. Rundt halvparten skal brukes i sentralnettet." (Ingress i Nationen 15. mars.)

Christian Anton Smedshaug (AgriAnalyse) skriver i Klassekampen (02.01.19) at "De store pengene over statsbudsjettet, som det virkelig er viktig å få god industrieffekt av, er knyttet til energiproduksjon, energiforsyning og samferdsel. Oppsiktsvekkende nok satses ... det på landvind i Norge, der vi verken har patentene, produksjonen eller kapitalen. I tillegg bygger dette helt unødvendig ned norsk natur. Til allt overmål trenger vi ikke kraften i landet heller. Havvind derimot, der vi har industrien, håndteringsbåtene og kapitalen (Equinor), må til Skottland for å utvikles. Dette er å skyte seg selv i foten: hvorfor ikke elektrifisere sokkelen med havvind fra helnorsk verdikjede?"

Samtidig skjer det en voldsom debatt om fergefritt vestland, til tross for at vi har ledende miljøer på skipsbygging, automatisering og batteriproduksjon. Til en brøkdel av prisen for broer og tunneller <ikke minst etter et større jordskjelv> kan vi forbedre fjordkryssingene og utvikle norsk industri, som

også er internasjonalt konkurransedyktig." (Utvikle norsk industri, herunder norsk skogforedling? Synes de facto uønsket. Tilføy at man nå sogar vil lovfeste at 'Oljefondet' kun skal investeres utenlands; f.eks. i finsk skogindustri, men ikke i norsk.)

Kontrollen med Statnetts investeringer er som følger (og Jon Hustad, Dag og Tid 15. mars siterer NVE): ""I praksis defineres Statnett som 100 prosent effektivt, noe som også innebærer at foretaket har en kostnadsnorm lik kostnadsgrunnlaget og dermed får tilnærmet full kostnadsdekning for sin transmisjonsnettvirksomhet. Isolert sett gir dette Statnett svakere insentiv til kostnads effektivitet sammenlignet med insentivene andre nettselskap står overfor." Samfunnsøkonomen Arne Festervoll har drive med kraftanalyse i ein mannsalder. Vi bad han om å omsetja utsegna til vanleg norsk.

-Dette vil seie at Statnett i praksis kan driva så lite effektivt som dei vil, sidan NVE same kva føreset at Statnett driv 100 prosent effektivt. Sagt på ein annan måte: Di større overskridingar di større utbyte og overskot."

Hustads 'faktaboks' skriver: "Frå 2012 til 2022 investerer Noreg for over 200 milliardar i kraftnettet. Denne nettkapitalen skal ha ei avkastning på 6 prosent og vert i hovudsak betalt av hushalda. Den største utbyggjaren er Statnett, som har hatt store overskridingar på prøsjekta sine."

"... di dyrare utbygginga av nettet vert, di høgre nettleige må norske forbrukarar betala, særleg sidan den kraftkrevjande industrien og utbyggjarane av vindmylnene i praksis ikkje betaler særleg med nettleige." Så langt "Uten subsidier".

Gad vite hvordan firma som Fred. Olsen Renewables skriver en konsesjonssøknad.

Selskapet avslutter sin presentasjon for kommunestyret med en ni-punkts liste over "Utviklingsstegene", en ønskeliste som kan synes akseptert: "1. Enighet med grunneierne <ved selskapet> 2. Melding om planlegging <ved selskapet> 3. Høring av melding om planlegging <NVE> Høring kommunene".

Finn vedlagt Steinar Fuglestveits etterlysning av "et aktivt politisk engasjement fra kommunestyrene i Indre Agder"; mine understrekninger.

Med hilsen

Dag Jørgen Høgetveit

Vedl. Steinar Fuglestveit; Vindmøller i indre Agder; Setesdølen 19. mars.